

Po przerwie wakacyjnej odbyło się w dniu 7. października 2013 r. kolejne spotkanie w ramach cyklu „Klaus Zernack Colloquium“. Naszymi gośćmi byli: dr **Ewa Manikowska** z Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, która wygłosiła referat na temat: Fotografia dokumentacyjna a kształtowanie się tożsamości kulturowych, narodowych i imperialnych na ziemiach zaboru rosyjskiego (1905-1921) oraz Profesor **Elizabeth Edwards** z De Montfort University Leicester, która opatrzyła wykład fachowym komentarzem. Całość moderował Dyrektor CBH PAN Berlin, profesor **Robert Traba**.

W referacie zaprezentowała dr Manikowska znaczenie fotografii dokumentacyjnej jako elementu szeroko ujętego dziedzictwa kulturowego dla procesów narodotwórczych na początku XX wieku. W pierwszej części podkreśliła specyfikę badanego terytorium, o panowanie nad którym zabiegały jednocześnie ówczesne rządy niemieckie, polskie i rosyjskie. Organizowane przez te państwa wyprawy dokumentacyjne miały na celu wizualne opisanie krajobrazu kulturowego z perspektywy własnego narodu. Fotografia dokumentacyjna stała się wówczas pożądanym materiałem propagandowym, o różnym przeznaczeniu. Podczas gdy niemieckie wyprawy miały przemawiać za słusnością ekspansji na wschodnie tereny byłej Rzeczypospolitej, o tyle celem polskich ekspedycji było potwierdzenie polskości tego terenu i potrzeba przywrócenia go do granic polskich. Z kolei rosyjskie fotografowanie korespondowało ściśle z polityką rusyfikacyjną, monopolem państwa i wolą budowania autorytetu władzy. Kulturowymi przesłankami cechowały się wyprawy dokumentacyjne organizowane przez stowarzyszenia żydowskie, którym zależało na odkryciu i opisanie folkloru i innych elementów kultury żydowskiej w imperium rosyjskim. Referentka uznała, że fotografia dokumentacyjna przybrała w badanym przez nią okresie formę wizualnego manifestu.

W komentarzu profesor Edwards podniosła problemy metodologiczne związane z badaniem fotografii dokumentacyjnej jako dziedzictwa kulturowego wskazując, że w analizie bardzo ważny jest kontekst wokół fotografii, ukazujący dynamikę procesów narodotwórczych, które występowały nie tylko na badanym przez referentkę terytorium, ale występowały też przykładowo w Belgii.

Dyskusję otworzył prof. Traba zwracając uwagę na aspekt kształtowania się w badanym okresie nauk etnologii i antropologii. Jego zdaniem wyprawy dokumentacyjne odpowiadały potrzebie odkrycia i zdefiniowania narodów przez samych siebie. W dalszej części dyskusji publiczność stawiała pytania odnośnie interpretacji fotografii, konfrontacji z innymi źródłami czy problemami terminologicznymi, tudzież przenoszeniem współczesnych pojęć na badane obiekty i mechanizmy.

Podjęty na spotkaniu temat fotografii dokumentacyjnej wiąże się ściśle z „Historią w przestrzeni publicznej”, będącą hasłem przewodnim tegorocznego cyklu seminariów. Efektem wykładu było dostrzeżenie i przedyskutowanie tej, w badaniach historycznych dość rzadkiej, formy reprezentacji przeszłości. Najważniejsze fragmenty wykładu i dyskusji zostały utrwalone w formie krótkiego filmu i udostępnione zainteresowanym na portalu YouTube i na stronie internetowej CBH PAN.